

Verslag van de workshop 'Op weg naar een klimaatrobuste effectvoorspelling natuur', op 10 december 2014 te Amersfoort

Veel behoefte aan klimaatrobuste voorspelling effecten watermaatregelen op natuur

Welke instrumenten hebben water- en terreinbeheerders tot hun beschikking om de effecten van maatregelen op (droge) natuur te bepalen, ook bij het veranderende klimaat? Moeten we die instrumenten integreren tot een gezamenlijke 'Waterwijzer Natuur'? En hoe moet dat eruit zien? Deze vragen kwamen aan bod tijdens een speciale workshop, op woensdagmiddag 10 december 2014 in Amersfoort, georganiseerd door STOWA. Eén ding werd duidelijk: er is veel behoefte aan zo'n integraal instrument.

Dagvoorzitter Marc de Rooy van het ministerie van I&M opende de workshop met een korte uiteenzetting over de ontwikkelingen totnogtoe. Op dit ogenblik zijn er drie modelinstrumenten die effectvoorspellingen kunnen doen voor terrestrische natuur: PROBE-Waternood, DEMNAT en Sumo. Het betreft instrumenten die in het verleden zijn ontwikkeld door verschillende kennisinstituten, voor specifieke partijen en doelen. De grote vraag is in hoeverre de door deze instrumenten gedane voorspellingen ook hout snijden in het licht van het veranderende klimaat. Dat willen water- en terreinbeheerders heel graag weten, zodat ze daar bij het nemen van maatregelen rekening mee kunnen houden.

Waterwijzer Natuur

Rijkswaterstaat, het ministerie van EZ en STOWA hebben in 2013 en 2014 een vergelijking laten uitvoeren tussen de modellen. Op basis daarvan hebben de onderzoekers aanbevelingen gedaan hoe, ook bij veranderende klimatologische omstandigheden, de effecten voor terrestrische natuur het best kunnen worden bepaald. Dit ter ondersteuning bij het vaststellen en realiseren van (beleids-)doelen. Delen van de verschillende voorspellingsmodellen leiden volgens de onderzoekers samen tot het beste instrument. Afhankelijk van de uitkomsten van deze workshop, gaan de opdrachtgevende partijen kijken hoe ze verder gaan om te komen tot een integrale, klimaatrobuste 'Waterwijzer Natuur', aldus De Rooy.

Na de inleiding van De Rooy, vertelden enkele sprekers over de wijze waarop ze nu proberen inzicht te krijgen in de effecten van maatregelen op terrestrische natuur en wat zij verwachten van een effectmodel natuur. De eerste, Frank Buschman van Rijkswaterstaat WVL, past op dit ogenblik DEMNAT toe. Onder meer voor beleidsstudies (o.a. het concreet maken van het begrip

voorzieningenniveau). Volgens hem geeft DEMNAT snel inzicht in de effecten van maatregelen op terrestrische natuur. Maar het model kan geen klimaatscenario's simuleren, zodat je geen (?) effecten kunt voorspellen bij veranderende klimatologische omstandigheden. Hij pleitte voor een nationaal watermodel, met diverse koppelingen naar modelinstrumenten.

Teun Spek van de provincie Gelderland gaf aan onder meer gebruik te maken van de waternoodmodule natuur (PROBE-Waternood), bodemkaarten en hydrologische modellen. Het gaat er bij effectvoorspelling op terrestrische natuur volgens hem vooral om dat je het hydrologische systeem goed begrijpt: "Op hoofdlijnen hebben we dat begrip, maar de provincie Gelderland gaat de komende jaren 220 miljoen steken in natuurontwikkeling. Dan wil je natuurlijk graag weten waar je dat het beste kunt doen, of maatregelen werken en waar ze werken." Met name in de gebieden die 'op een kantelpunt liggen', aldus Spek.

Black Box

Bas Worm van Waterschap Vechtstromen vertelde dat het waterschap diverse modellen gebruikt om de effecten van veranderende hydrologie op terrestrische natuur kan voorspellen, maar daarin is het veranderende klimaat niet meegenomen. Ook geven de modellen geen inzicht in specifieke effecten op standplaatsfactoren als pH en voedselrijkdom. En ook niet in de effecten van specifieke 'weerevents' (zoals een hele droge zomer of natte winter).

De nieuwe 'Waterwijzer Natuur' moet daarin volgens hem kunnen voorzien. Hij bepleitte een praktisch toepasbaar modelinstrument die helpt bij het nemen van de juiste klimaatrobuuste maatregelen. dat wil zeggen: toepasbaar voor de 'eenvoudige waterschapper via metarelaties, geen black box en al helemaal geen 'academische systeemfilosofie'.

Empirische kennis

Luc Geelen van de drinkwatertak van Waternet sloot de rij af. Hij legde kort uit waarom drinkwaterbedrijven investeren in modellen (i.c. PROBE) die de effecten van maatregelen op terrestrische natuur bepalen. Drinkwaterbedrijven, zoals Waternet, pompen hun drinkwater ook op uit natuurgebieden, zoals de duinen. De bedrijven moeten maatregelen nemen om de effecten daarvan op natuur en de gestelde natuurdoelen te minimaliseren, ook bij veranderende klimatologische omstandigheden. Maar welke maatregelen werken het best? Empirische kennis alleen is volgens hem onvoldoende om deze vraag goed te kunnen beantwoorden. Ook zij hebben grote behoefte aan een instrument dat klimaatrobuuste voorspellingen doet.

Onderzoek

Na deze pitchronde, vertelden onderzoekers Janet Mol (Alterra) en Remco van Ek (Deltares) iets meer over de uitkomsten van het vergelijkingsonderzoek. De centrale vraag vanuit de opdrachtgevers was het kwantificeren van kansen en

knelpunten voor terrestrische natuur bij veranderende waterhuishoudkundige omstandigheden, waarin ook klimaatverandering is meegenomen. Uit de vergelijking kwam volgens Janet Mol naar voren dat geen van de bestaande modellen dit allemaal kan. Maar, voegde ze daaraan toe: "Ze hebben wel allemaal hun sterke en minder sterke punten." Het ligt dan ook voor de hand om de sterke punten van de modellen te combineren, aldus Mol en op basis daarvan te komen tot één modelinstrument, voor uiteenlopende toepassingen door alle typen gebruikers. Dat leidt volgens Van Ek tot grotere effectiviteit, meer doelmatigheid (lagere ontwikkelingskosten en minder onderhoudskosten) en grotere transparantie.

Data-input

Het verhaal van Van Ek en Mol kon op de nodige bijval rekenen vanuit de zaal. Maar in de afsluitende discussie bleken er ook nog tal van vragen, wensen en zorgen te zijn bij de aanwezigen. Een vertegenwoordiger van Waterschap Rivierenland trapte af door te stellen dat een waterschap vooral behoefte heeft aan het afwegen van landbouw- en natuurdoelen. daarin wordt met dit instrument niet voorzien. Een waterschapper van Brabantse Delta temperde de verwachtingen van een integraal instrument door te stellen dat de uitkomsten lang niet altijd juist zijn. Gedegen veld- en terreinkennis blijft volgens hem onmisbaar om die maatregelen te nemen, die het meeste rendement opleveren, of de minste natuurschade veroorzaken.

Zijn boodschap aan de onderzoekers was dan ook: zorg dat die kennis zijn weg makkelijk vindt naar de databanken die het fundament vormen voor de modellen. Dagvoorzitter Marc van Rooy haakte hierbij aan door aan te geven dat de rol van betrouwbare data voor modellen nog altijd wordt onderschat, of op zijn minst vaak wordt vergeten.

Conclusies

Aan het eind van de middag vatte dagvoorzitter Marc de Rooy de uitkomsten van de bijeenkomst kort samen. De belangrijkste daarvan was dat alle aanwezigen graag doorwillen met de ingezette ontwikkeling naar een overkoepelend modelinstrument voor het voorspellen van de effecten op terrestrische natuur. Hij benadrukte daarbij dat opdrachtgevende partijen wel duidelijk focus moeten aanbrengen in wat zo'n Waterwijzer Natuur wel, maar ook niet kan. Anders 'krijg je alles, maar dat kost de wereld en dat duurt enorm lang'.

De Rooy vroeg zich openlijk af wie de kar nu moet trekken. RWS gaf aan mee te willen doen maar niet in een trekkende rol. Vanuit de verantwoordelijkheid voor natuur lijkt het meest logisch dat de provincies dit doen (volgens de aanwezigen). Afgezien van de pitcher, Teun Spek, waren de provincies niet aanwezig op deze workshop, wat als een groot gemis werd ervaren. Marc de Rooy deed een beroep op STOWA en het ministerie van EZ, als direct belanghebbende partijen, om

daarin een leidende rol te nemen. De Rooy had ook een boodschap voor de kennisinstituten die de afzonderlijke modelinstrumenten hebben ontwikkeld: kom gezamenlijk met een goed doortimmerde opzet voor een vervolg. Dat draagt bij aan collectief opdrachtgeverschap.

De Rooy drukte alle betrokken partijen op het hart de benodigde data-input vooral niet te vergeten. Je kunt volgens hem nog zo'n mooi instrumentarium ontwikkelen, zonder de inbreng van, en toegang tot de meest actuele veld- en gebiedskennis heb je nog niks. Aan het einde van de bijeenkomst gaf Rob Ruijtenberg namens STOWA aan dat de stichting samen met EZ en provincies bereid is om verder te bouwen op het uitgevoerde onderzoek. Concreet is afgesproken dat EZ, I&M en provincie Gelderland en STOWA kijken hoe dit op te pakken.